27.2.2017

Hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtajana Hanna Nordström

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Asiantuntijakuuleminen 28.2.2017/HE 72/2016 vp

HE 72/2016 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI KANSAINVÄLISEN AVUN ANTAMISTA JA PYYTÄMISTÄ KOSKEVASTA PÄÄTÖKSENTEOSTA (HE 72/2016 vp)

1. Hallituksen esitys 72/2016 vp

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta. Laki sisältäisi säännökset kansainvälistä apua annettaessa ja pyydettäessä noudatettavasta ylimpien valtioelinten (eduskunta, tasavallan presidentti, valtioneuvosto) päätöksentekomenettelystä.

Lakia sovellettaisiin päätettäessä avusta, joka perustuu Euroopan unionin yhteisvastuulausekkeeseen tai keskinäisen avunannon lausekkeeseen. Lisäksi lakia sovellettaisiin ylimpien valtioelinten päätöksentekoon, joka koskisi merkittäviä sotilaallisia voimavaroja taikka sotilaallisia voimakeinoja sisältävää apua. Lakia sovellettaisiin myös avusta päättämiseen silloin, kun apu olisi ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää taikka laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää. Päätöksenteosta muissa tilanteissa säädettäisiin toimialakohtaisessa lainsäädännössä. Päätöksen avusta tekisi tasavallan presidentti tai valtioneuvoston yleisistunto perustuslaissa säädetyn toimivallanjaon mukaisesti. Eduskunta osallistuisi päätöksentekoon niissä tilanteissa, joissa kyse olisi sotilaallisten voimakeinojen käytöstä. Lakiehdotus sisältää myös kiireellisyysmenettelyn.

Hallituksen esityksellä on välitön yhteys puolustusministeriössä valmisteltuun hallituksen esitykseen 94/2016 vp, joka koskee puolustusministeriön hallinnonalan lainsäädännön täydentämistä kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottoon liittyen ja sisäministeriössä valmisteltuun hallituksen esitykseen 107/2016 vp.

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta ehdotetun lain mukaan päätettäisiin myös puolustusvoimien toimialaa koskevan avun antamisesta ja pyytämisestä edellä mainitussa laissa säädetyissä tapauksissa.

Puolustusministeriö kannattaa lakiehdotusta ja pitää sitä erittäin tarpeellisena. Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriön asettamassa Kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyvä lainsäädäntö -työryhmässä (25.3.2015-12.2.2016). Puolustusministeriö on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun tiiviissä yhteistyössä. Työryhmässä puolustusministeriöstä oli varapuheenjohtaja, jäsen ja sihteeri.

Tärkeää on, että kaikkiin kolmeen kansainvälisen avun antamista ja vastaanottoa koskevaan hallituksen esitykseen (ulkoasiainministeriö HE 72/2016 vp, sisäministeriö HE 107/2016 vp, puolustusministeriö 94/2016 vp) sisältyvät lait tulisivat voimaan samanaikaisesti.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

Hallitusneuvos, lainsäädäntöjohtajana Hanna Nordström

2. Perustuslakivaliokunnan lausunnon huomioonottaminen

Perustuslakivaliokunta on antanut 13.12.2016 lausunnon hallituksen esityksestä laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta (PeVL 64/2016 vp - HE 72/2016 vp).

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta todetaan kunnioittavasti seuraava.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta puolustusministeriön kannalta keskeisimpiä ovat 4 §:n kiireellisyysmenettelyä koskevat kannanotot. Puolustusministeriön käsityksen mukaan kiireellisyysmenettelyn mahdollistaminen myös sotilaallisten voimakeinojen käyttöä sisältävän avun osalta on keskeinen osa esitystä. Puolustusministeriön käsityksen mukaan lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin poistaminen perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti jättää lainsäädäntöön merkittävän aukon. Tämän vuoksi puolustusministeriö katsoo, että tulisi vielä harkita päätöksentekomenettelystä säätämistä niissä kiiretilanteissa, joissa tarvittaisiin nopeutettua päätöksentekomenettelyä verrattuna hallituksen esityksen 2 ja 3 §:n mukaiseen normaaliin päätöksentekomenettelyyn.

Esimerkkejä kiireellisistä tilanteista, joissa voitaisiin tarvita sääntelyä nopeutetusta päätöksentekomenettelystä sotilaallisia voimakeinoja sisältävän avun osalta, voisivat olla EU:n keskinäisen avunannon lausekkeeseen tai yhteisvastuulausekkeeseen vetoaminen kuten Pariisin terrori-iskuissa vuonna 2015, terroristien kaappaama ilmaalus, joka olisi tulossa Suomen ilmatilaan ja suuntamassa esimerkiksi ydinvoimalaa kohti, vedenalainen toiminta Suomen lähialueilla tai Suomen kansalaisiin kohdistuva evakuointioperaatio kriisialueelta. Poikkeuksellisissa tilanteissa aikaikkuna tehokkaalle reagoinnille voi jäädä hyvinkin lyhyeksi. Kyse voi olla vähimmillään jopa minuuteista tai tunneista.

On mahdollista, että joku valtio pyytäisi Suomelta apua tällaisen vaikean ja nopeaa reagointia edellyttävän tilanteen torjumisessa tai Suomi itse voisi olla tilanteessa, jossa apua olisi kyettävä pyytämään kiireellisesti. Puolustusministeriö pitää erittäin tärkeänä, ettei suljettaisi pois mahdollisuutta antaa tai pyytää apua tällaisissa vakavissa tilanteissa. Kiireellisyysmenettelyä koskevan sääntelyn puuttuminen olisi muun muassa Suomen ja Ruotsin välisen puolustusyhteistyön syventämistä rajoittava tekijä ja heikentäisi yleisemminkin esityksen hyödyllisyyttä.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi